

PROGRAM RADA 44. VLADE CRNE GORE

EKSPOZE MANDATARA ZA SASTAV VLADE MR MILOJKA SPAJIĆA NA SJEDNICI SKUPŠTINE CRNE GORE

Poštovani predsjedniče Države,

Poštovani predsjedniče Skupštine,

Uvažene poslanice i poslanici,

Drage građanke i građani Crne Gore,

Na vanrednim parlamentarnim izborima održanim u junu ove godine, Crna Gora se jasno opredijelila da želi odgovorne političare i državnike, kojima će na prvom mjestu biti oporavak i prosperitet našega društva i koji će posvećeno raditi na ekonomskim reformama, poboljšanju životnog standarda svakog pojedinca, vladavini prava i što skorijem pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji. Građani su, na izborima, poslali i još jednu izuzetno važnu poruku koju svi mi moramo imati na umu tokom svog djelovanja – žele promjenu političke paradigme, odnosno načina na koji se politikom bavimo i koje vrijednosti zastupamo. Socijalne i etno-nacionalne podjele i tenzije, kojima smo nažalost svjedočili prethodnih godina i decenija, moraju ostati za nama. Mandat koji smo dobili moramo iskoristiti da gradimo društvenu koheziju, jačamo nacionalno jedinstvo i Crnu Goru učinimo, za svakog njenog građanina, najljepšim mjestom za život, u kome se različiti identiteti shvataju kao bogatstvo, a ne povod za diskriminaciju, u kome su znanje, sposobnost i integritet mjera ličnog i kolektivnog uspjeha, a država i njena administracija mehanizam u službi građana i razlog njihovog istinskog ponosa. Naša vizija je Crna Gora kao Švajcarska Balkana i Singapur Evrope. Vlada, koju vam danas predstavljam, odraz je razumijevanja upravo tih očekivanja od junskih izbora.

Dozvolite mi sada, dame i gospodo, da vam ukratko predočim plan i program rada 44. Vlade Crne Gore.

DIO EVROPE, OTVORENI KA SVIJETU

Crna Gora će svoju vanjsku politiku tokom mandata 44. Vlade sprovoditi rukovodeći se strateškim nacionalnim interesima, kroz četiri glavna spoljnopolitička prioriteta: punopravno članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji; aktivno i kredibilno članstvo u NATO savezu; unaprjeđenje dobrosusjedskih odnosa i jačanje uloge naše države u multilateralnim organizacijama.

Dinamika geopolitičkih kretanja, uzrokovanih agresijom Rusije na Ukrajinu i sukobima na Bliskom istoku, uslovlila je pojavu novih izazova na globalnom planu, ali i stavila u fokus nužnost jedinstva na evropskom kontinentu, te oživjela politiku proširenja Evropske unije. Sada se, jasnije nego ikada prije, Crnoj Gori ukazuje realna prilika da postane prva sljedeća članica Unije i tako ostvari svoj glavni spoljnopolitički cilj. U tom smislu, vrijedi ponoviti da će Crna Gora nastaviti da bude stoprocentno usaglašena sa vanjskom i bezbjednosnom politikom Evropske unije.

Crna Gora se trenutno nalazi u ključnoj fazi pristupnih pregovora s Evropskom unijom, u kojoj se očekuje ispunjenje preostalih privremenih mjerila u poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, kako bi se stvorile pretpostavke najprije za dobijanje *Izvoještaja o ispunjenosti privremenih mjerila IBAR*), a potom i završnih mjerila u ovim poglavljima. Ispunjenjem privremenih mjerila omogućiće se intenziviranje pregovaračkog procesa kako u oblasti koja je, shodno Novoj metodologiji proširenja, obuhvaćena klasterom 1 – *Temeljna poglavlja*, tako i u svim preostalim pregovaračkim poglavljima.

U svjetlu geopolitičkih dešavanja, narušene bezbjednosne ravnoteže i aktuelnog političkog momenta na nivou Evropske unije, koji je ukupno gledano povoljan za Crnu Goru i njen integracioni put, a u tijesnoj komunikaciji s Evropskom komisijom, definisani su ključni prioriteti u oblastima od značaja, čija realizacija vodi do ispunjenja preostalih privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24. Naime, ključni preduslov za nastavak i okončanje procesa realizacije neispunjenih privremenih mjerila je imenovanje najvažnijih nosilaca pravosudnih funkcija (sedmi sudija Ustavnog suda, preostali članovi Sudskog savjeta, predsjednik Vrhovnog suda, vrhovni državni tužilac), kojim će se, s jedne strane, stvoriti preduslovi za ukupnu konsolidaciju sistema vladavine prava, a, s druge, odblokirati reformski procesi u oblasti pravosuđa i doprinijeti efikasnijoj borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Nakon imenovanja u pravosuđu, potrebno je dovršiti i preostale reformske procese u oblasti pravosuđa, dodatno se posvetiti konsolidaciji bilansa rezultata u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala te unaprijediti ukupni medijski ambijent i do kraja istražiti napade na novinare, ali i intenzivirati napore na razrješenju brojnih afera i neriješenih ubistava, što je preporuka Evropske komisije koja se u kontinuitetu adresira Crnoj Gori. Ministarstvo evropskih poslova imaće zadatak da unaprijedi koordinaciju, a odgovornost za sprovođenje preuzetih obaveza u vezi s pristupanjem Crne Gore Evropskoj uniji biće u narednom periodu podignuta na još viši nivo.

Vodeći računa o državnim interesima, u konsultaciji s učesnicima pregovaračkog procesa koji uključuje javnu upravu i civilni sektor, Vlada će usmjeravati sve aktivnosti iz pregovaračkog procesa, vodeći računa o dinamici ispunjavanja obaveza prema EU i načinu prihvatanja vrijednosti, prava i obaveza na kojima se zasniva ova nadnacionalna međunarodna organizacija. Članstvo ne smije biti posmatrano kao konačni cilj, već kao prilika za pristupanje porodici naroda i država ujedinjenih u različitostima, koje baštine ideje i vrijednosti na osnovu kojih društvo postaje slobodnije, bogatije i stabilnije.

Integracija u EU je sada realnija nego ikada jer imamo priliku da kroz najavljeni Plan rasta za Zapadni Balkan i prije samog pristupanja EU omogućimo građanima da osjete benefite jedinstvenog evropskog tržišta. Pomenuti Plan podrazumijeva sprovođenje reformi i ispunjavanje standarda EU, ali istovremeno i omogućava pristup Jedinstvenom evropskom tržištu u ključnim oblastima kao što su: elektronska trgovina, beskontaktno plaćanje, drumski transport, električna energija itd. što će omogućiti da se crnogorski građani i privreda približe EU. Sprovođenje reformi biće praćeno značajno većim finansiranjem od strane EU koje podrazumijeva paket investicija od 6 milijardi eura i to 2 milijarde eura donacija i 4 milijarde eura kredita, što predstavlja veliki potencijal koji ova Vlada treba da iskoristi.

Kroz članstvo u NATO, nastavićemo da unapređujemo međunarodni položaj Crne Gore, osnažujemo bezbjednosnu i odbrambenu politiku naše države i doprinosimo međunarodnom i regionalnom miru i stabilnosti. Vlada će punim kapacitetima realizovati ciljeve Saveza, a kredibilnim članstvom ćemo nastaviti da implementiramo zajedničke politike i obaveze koje iz toga proističu.

Vodeći se principima saradnje i međusobnog uvažavanja, Vlada će nastaviti da jača dobrosusjedske odnose i regionalnu saradnju, prvenstveno uvažavajući svoje nacionalne interese, ali i prepoznajući brojne ekonomske, istorijske i kulturne veze sa državama u regionu.

Vjerujući da geografska ili demografska veličina države ne opredjeljuje njenu ulogu u međunarodnim poslovima, već snaga ideja i diplomatskih vještina, opredijeljeni smo da ojačamo ulogu Crne Gore u multilateralnim organizacijama, prvenstveno kroz aktivnosti u Ujedinjenim nacijama, OEBS-u i Savjetu Evrope, posebno u domenima očuvanja međunarodnog mira i bezbjednosti i ljudskih prava.

Sagledavajući potrebe Crne Gore i kapacitete Ministarstva vanjskih poslova, fokusiraćemo se na kadrovsko osnaživanje i posebnu pažnju posvetiti edukaciji mlađeg diplomatskog kadra, koji će u bliskoj budućnosti moći da svoju državu predstavlja u svijetu na najbolji mogući način. Intenziviraćemo aktivnosti u domenu ekonomske diplomatije i značajno unaprijediti rad u često zanemarenim, a za našu državu izuzetno značajnim, oblastima kulturne i naučne diplomatije. Kroz digitalnu diplomatiju, odnosno upotrebu savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija, pokrenućemo novu dimenziju modernizacije i povećati vidljivost naše države na međunarodnom planu. Takođe, Vlada će uraditi i procjenu mogućnosti širenja diplomatsko-konzularne mreže, u cilju što efikasnije realizacije vanjskopolitičkih prioriteta. U okviru postojeće mreže, brojne misije Crne Gore, nažalost, funkcionišu bez ambasadora već neko vrijeme.

Ministarstvo vanjskih poslova će stoga imati zadatak da što hitnije pripremi neophodne analize i predloge, kako bi se upražnjena mjesta popunila. Shodno tome, u procesu predlaganja ambasadora ćemo strogo voditi računa o zakonskim i kvalitativnim kriterijumima, kako bi upravo najbolji kandidati, od reputacije i integriteta, a sa zavidnim biografijama i adekvatnim vještinama mogli dostojno predstavljati Crnu Goru u svijetu.

JAKA VOJSKA - JAKA CRNA GORA

Ministarstvo odbrane će aktivno raditi na unapređivanju svih kapaciteta za implementaciju NATO politike odbrane, a prije svega kroz jačanje zakonodavnog okvira, unapređivanje sistema odbrane, modernizaciju i jačanje profesionalnih standarda.

Odbrambeni ciljevi Crne Gore zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta i nezavisnosti zemlje, doprinos razvoju kapaciteta i sposobnosti Alijanse, očuvanje mira i bezbjednosti u regionu i svijetu, razvoj otpornosti, civilne spremnosti i sposobnosti za krizno upravljanje, strateška su orijentacija za sve buduće planove i aktivnosti Ministarstva odbrane.

Imajući u vidu kontinuirani porast bezbjednosnih prijetnji i rizika, implementacija ciljeva i koncepata NATO-a, te učešće u međunarodnim mirovnim misijama, vježbovnim i drugim aktivnostima Alijanse, biće u vrhu prioriteta Ministarstva odbrane.

Kao dio kolektivnog sistema odbrane, nastavićemo da ulažemo u modernizaciju, kako bi Ministarstvo i Vojska bili spremni da odgovore svim zadacima. U tom cilju, ključni prioriteti Ministarstva odbrane biće usmjereni na aktivni angažman za jačanje spremnosti Vojske Crne Gore za odvratanje i odbranu i izgradnju kapaciteta za unapređivanje ciljeva sposobnosti. Izdvajanje 2% BDP za potrebe sistema odbrane, ulaganje u modernizaciju jedinica Vojske Crne Gore, konstantno unapređivanje uslova za rad i uvježbavanje u objektima Vojske Crne Gore, usavršavanje i edukacija, te poboljšanje standarda zaposlenih u Vojsci i Ministarstvu, najznačajnije su programske aktivnosti rada Ministarstva odbrane.

NA PRAVDI SE GRADI JAKA DRŽAVA

Konstituisanje Crne Gore kao države pravde i prava, jedan je od imperativa rada 44. Vlade i u tom smislu smo definisali tri ključna prioriteta.

Prvi prioritet podrazumijeva reformu i jačanje kapaciteta pravosudnih institucija. Naime, osnov za postizanje najviših principa pravičnosti i pravde su nepristrasni organi pravosudnog sistema, nezavisni i samostalni nosioci pravosudnih organizacija u odlučivanju, jasan sistem kontrole i praćenja rada i obezbijeđeni sveukupni finansijski, prostorni i ljudski kapaciteti.

Nadalje, biće potrebno stvaranje uslova da se u potpunosti riješi v.d. stanje u pravosuđu, koje je ozbiljna prepreka, kako unutrašnjem radu i efikasnosti pravosuđa, tako i ubrzanju evropskih integracija. U tom smislu, biće uloženi sveukupni naponi, kako na planu dijaloga, tako i ubrzanja reformskih procesa, koji će garantovati vraćanje povjerenja u pravosuđe, njegovu nezavisnost i efikasnost.

Pristupićemo izradi i usvajanju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom savjetu i sudijama, kako bi se adekvatnije regulisala pojedina pitanja za koja se pokazalo da ne doprinose efikasnijem radu i dodatno podstakla nezavisnost, efikasnosti i odgovornosti sudstva.

U cilju unaprjeđenja nezavisnosti i profesionalizma tužilaštva inoviraćemo relevantne zakone, prije svih Zakona o državnom tužilaštvu i Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, u smislu modernizacije i unaprjeđenja strukture državno-tužilačke organizacije, reforme Tužilačkog savjeta, dostizanja većeg stepena koherentnosti odredaba zakona, kao i eliminisanja pravnih praznina, te stvoriti organizacione i funkcionalne pretpostavke za efikasnu i odlučnu borbu protiv najtežih krivičnih djela, na nacionalnom i međunarodnom planu.

Pošto Crna Gora nikada nije imala Građanski zakonik i danas spada u red rijetkih država koje nemaju svoju građansku kodifikaciju, intenziviraćemo rad na izradi jedinstvene kodifikacije građanskog prava u formi Građanskog zakonika Crne Gore koji predstavlja najznačajniji zakonodavni poduhvat započet u Crnoj Gori, sa ciljem da se postojeća zakonska rješenja u ovoj širokoj oblasti vrednuju, preispitaju, dopune, sistematizuju i usaglase sa međunarodnim standardima i pravnom tekovinom EU.

Takođe, sprovedemo transformaciju zaštitnika imovinsko pravnih interesa u javnog pravobranioca radi zaštite državnog interesa po sopstvenom uključenju, a ne po instrukcijama izvršne vlasti i osposobljavanje istog za aktivnu ulogu u postupcima oduzimanja imovine; formiraćemo više osnovnih i odjeljenja osnovnih sudova na teritoriji Crne Gore; uspostaviti Centar za čuvanje dokaza; formirati odjeljenja za pravosudnu inspekciju, kao i jedinicu za kapitalne projekte u pravosuđu.

Drugi prioritet u ovoj oblasti se odnosi na borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije i korupcije na visokom nivou. Kreiraćemo jaki pravni i institucionalni okvir koji će omogućiti jači odgovor na kriminal i korupciju i to kroz: usvajanje izmjena i dopuna Krivičnog zakonika Crne Gore i Zakonika o krivičnom postupku, usvajanje izmjena i dopuna Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću u skladu sa preporukama EU, te u skladu sa najefikasnijim uporednim modelima i donošenje Zakona o vetingu kao *lex specialis*-a; izmjene i dopune Zakona o sprječavanju korupcije; donošenje novog Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma; donošenje novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama, u cilju uspostavljanja maksimalne transparentnosti kao ključnog instrumenta u borbi protiv korupcije, kao i izmjena i dopuna Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, u cilju stvaranja fer ambijenta za izbore i eliminisanja političke korupcije.

U sklopu reforme krivičnog zakonodavstva kriminalizovaćemo nezakonito bogaćenje javnih funkcionera, čime bi se ispunile preporuke Evropskog parlamenta, ali i kreirao važan mehanizam u borbi protiv korupcije i zloupotreba vlasti i javnih ovlašćenja. Takođe, u skladu sa uporednim iskustvima, ustanovićemo nova krivična djela kada je riječ o zloupotrebama u postupku javnih nabavki, stečaja i privatizacija.

Ojačaćemo organizacionu jedinicu u Ministarstvu unutrašnjih poslova koja se bavi kontrolom imovine i životnog stila policijskih službenika i zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova, kroz stvaranje materijalno - tehničkih uslova (opreme, kancelarijskog prostora i razvijanje IT softvera) za rad navedene organizacione jedinice, kao i kroz stvaranje pravnog okvira (donošenje Pravilnika na osnovu Zakona o unutrašnjim poslovima) kojim će u potpunosti zaživjeti kontrola imovine policijskih službenika i sa njima povezanih lica. Tu je, svakako, i kontrola zaposlenih u Upravi prihoda i carina, inspekcijskim organima i službama itd, sa ciljem jačanja njihovog integriteta kako bi građani i cjelokupna javnost povratili i povećali stepen povjerenja u navedene institucije.

Formiraćemo specijalni sud za borbu protiv organizovanog kriminala, visoke korupcije, pranja novca i ratnih zločina; transformisaćemo specijalno policijsko odjeljenje Uprave policije u nezavisnu specijalnu policijsku agenciju, a formiraćemo i stalno i funkcionalno odjeljenje za finansijske istrage u okviru SDT-a.

U strateškom dijelu, a shodno preporuci iz Non papera Evropske komisije za 2023. godinu, donijećemo i novu Strategije za borbu protiv korupcije, kao i Strategiju za transnacionalni organizovani kriminal.

Vlada će shodno preporukama GRECO-a jačati prije svega integritet zaposlenih u Vladi i službama Vlade, ali i u ostalim organima državne uprave, organima uprave, kao i u lokalnim upravama i lokalnim samoupravama; pružiti punu normativnu, materijalno-tehničku i ljudsku podršku sudstvu i tužilaštvu u borbi protiv korupcije i biće glavni partner navedenim institucijama u suzbijanju ove pojave na svim nivoima, uz potpuno poštovanje samostalnosti u radu sudova i tužilaštava.

Vlada će pružiti i podršku u potpunoj primjeni automatizovane razmjene podataka (interoperabilnost) između organa za sprovođenje zakona (MUP, Carina, Centralna banka, Uprava prihoda i carina, Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija i Sektor za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma) u cilju efikasnije borbe protiv kriminala.

Treći prioritet podrazumijeva uspostavljanje i intenziviranje međunarodne saradnje. Kontinuirana saradnja na bilateralnom i multilateralnom nivou i obezbjeđivanje usklađenog pravno-strateškog okvira na nacionalnom nivou u skladu sa pravnom tekovinom SE i EU, centralne su aktivnosti u budućem radu Vlade, koje osiguravaju međunarodnu respektabilnost i kredibilnost države posebno u suočavanju i borbi sa transnacionalnim oblicima kriminaliteta. U tom pravcu radićemo na uvođenju evropskog javnog tužioca u pravosudni sistem Crne Gore i poboljšanju korišćenja pretpristupnih fondova i drugih vidova finansiranja radi poboljšanja prostornih, administrativnih i tehničkih kapaciteta institucija.

SNAŽNE JAVNE FINANSIJE ZA SNAŽNU CRNU GORU

Ekonomski potencijali naše zemlje, adekvatnim upravljanjem, baziranim na jednakim šansama i predanim radom na stvaranju novog modela ekonomskog razvoja Crne Gore, garant su povećanja životnog standarda i postizanja blagostanja svih naših građana. Jačanje otpornosti crnogorske ekonomije na sve učestalije krize, kroz unaprjeđenje makroekonomske i finansijske stabilnosti, predstavlja temelj za sprovođenje reformi koje će Crnu Goru pozicionirati kao jednu od najatraktivnijih zemanja za investicije u svijetu.

Prvi korak ka tom cilju je sprovođenje odlučne i sveobuhvatne fiskalne konsolidacije kako bi se racionalizovali budžetski troškovi i omogućilo da Crna Gora sve svoje tekuće obaveze finasira iz tekućih prihoda. Shodno navedenom, poseban fokus 44. Vlade biće na: reformi penzionog i zdravstvenog sistema u cilju što adekvatnije socijalne zaštite građana, reformi sistema socijalne zaštite u cilju usmjeravanja socijalnih fondova onima kojima je to potrebno, te optimizaciji javne uprave kroz sprovođenje funkcionalnih analiza koje treba da identifikuju oblasti u kojima je neophodno izvršiti racionalizaciju broja zaposlenih i onih oblasti koje zahtijevaju dodatno kadrovsko jačanje u kontekstu zahtjeva iz EU agende i kvalitetnijeg pružanja javnih usluga. Racionalnim upravljanjem troškovima stvoriće se dodatni fiskalni prostor za sprovođenje razvojnih politika i inicijativa koje garantuju dugoročno održiv ekonomski rast.

Na drugoj strani, reformom poreskog sistema, eliminisanjem biznis barijera kroz maksimalno ograničavanje nelegalnog poslovanja i sprovođenjem novog srednjoročnog investicionog ciklusa, obezbijedićemo rast javnih prihoda. U dijelu poreske politike akcenat će biti na sveobuhvatnoj reformi poreskog sistema u cilju proširenja poreske baze, čime bi se stvorili uslovi za generisanje novih izvora prihoda kroz: implementaciju programa Evropa sad 2, izmjenu akcizne politike, reformu poreske i carinske administracije, bolju strategiju smanjenja poreskog duga, postepeno ukidanje tzv. poreskih rashoda koji su u suprotnosti sa EU zakonodavstvom i snažnu borbu protiv sive ekonomije i poreske nediscipline i selektivnosti.

Na bazi navedenih principa u upravljanju javnim finansijama, refinansiraćemo postojeće dugove, dok će novo zaduženje biti isključivo u službi finansiranja infrastrukturnih i razvojnih projekata.

Poseban akcenat biće stavljen na još dva sistema čija stabilnost determiniše održivost javnih finansija, a to su sistem finansiranja lokalnih samouprava i upravljanje privrednim društvima u većinskom vlasništvu države. U dijelu lokalnih samouprava fokus će biti na unaprjeđenju saradnje između države i lokalnih samouprava, stvaranju uslova za jačanje finansijske održivosti opština i njihovom upravljačkom osnaživanju što je osnovni preduslov za decentralizaciju.

U dijelu upravljanja privrednim društvima u većinskom vlasništvu države radiće se na kreiranju regulatornog okvira koji će biti osnov daljoj reformi državnih preduzeća i unaprijeđenju njihovog korporativnog upravljanja kroz profesionalizaciju kadrova, sa ciljem da upravo državna preduzeća postanu motori ekonomskog razvoja u zemlji, umjesto sadašnje situacije u kojoj su veliki broj njih poslovni gubitaši, na teret budžeta i poreskih obveznika.

Svjedoci smo da se posljednjih mjeseci svijet suočava sa istorijski visokom inflacijom, koja dolazi prije svega kao rezultat rasta cijena energenata i hrane. U nedostatku monetarne politike, a imajući u vidu potpunu uvoznu zavisnost od nafte i hrane, Vlada će sprovesti programe kojima će se zaštititi standard građana kroz instrumente poreske politike, analizu opravdanosti uvođenja adekvatnog sistema robnih rezervi i druge programe ograničavanja inflatornih pritisaka.

Stabilan makroekonomski ambijent, dugoročno održive javne finansije, konkurentna i predvidiva poreska politika, finansijski sistem koji podržava inovacije i razvoj, kamen su temeljac poslovnog ambijenta koji želimo da izgradimo.

Sve institucije sistema kroz odgovoran, transparentan, neselektivan i efikasan rad moraju biti posvećene eliminisanju prepreka u stvaranju fer tržišta i biti servis privredi koja stvaranjem nove vrijednosti, utiče na punjenje Budžeta i servisiranje svih javnih obaveza. Zbog toga je naš glavni cilj postizanje sinergije između Vlade, privrede i zaposlenih kako bi kroz tripartitni socijalni dijalog postigli društveni konsenzus o daljim pravcima razvoja Crne Gore.

Ova Vlada ima konkretan cilj koji se odnosi na unapređenje standarda naših građana i to kroz sprovođenje programa Evropa sad 2.0. Navedeni cilj postići ćemo oslobađanjem investicionog potencijala Crne Gore, razvojnim projektima koji će dati zamajac novim poslovnim prilikama u Crnoj Gori, sveobuhvatnom poreskom reformom, oslobađanjem poslodavca dijela troškova rada kao najznačajnijeg fiksnog troška u njegovom poslovanju, što će pospješiti otvaranje novih radnih mjesta, kao i eliminisanjem biznis barijera, uz drastično smanjenje „sive ekonomije“.

Vlada će biti posvećena većoj transparentnosti javnih finansija kroz dalje unapređenje programskog budžeta i veću dostupnost podataka o trošenju javnih sredstava.

RAZVIJENA EKONOMIJA ZA BOGATE GRAĐANE

Globalni ekonomski uslovi i izazovi stvaraju nove razvojne ekonomske prilike, a uloga 44. Vlade će biti da razvija i afirmiše Crnu Goru kao najbolju investicionu destinaciju, uz stalno poboljšanje naše konkurentnosti i poslovnog ambijenta, stavljajući naglasak na promociju konkretnih investicionih projekata, ali i modela saradnje države, u okviru „Montenegro Land“-a, kao i investitora kroz javno-privatna partnerstva, u cilju privlačenja kredibilnih investitora koji su u stanju da stvaraju novu vrijednost i prenose znanje potrebno na putu održivog ekonomskog razvoja.

Crna Gora je mala, otvorena i uvezno zavisna ekonomija, koju karakteriše slaba diversifikovanost privrede, pa ćemo zato raditi na njenoj ekonomskoj diversifikaciji. Fokus će, između ostalog, biti na: razvoju ICT sektora, koji je u prethodnim godinama pokazao otpornost na krize i brzi rast, a naročito u pozicioniranju Crne Gore kao prepoznatljive destinacije za razvoj *blockchain* tehnologije; energetici, u cilju povećanja „zelenih“ proizvodnih kapaciteta, poboljšanja energetske efikasnosti i bolje infrastrukturne povezanosti Crne Gore sa okolnim zemljama; poljoprivredi, kroz značajno povećanje subvencija i izdvajanja u agro-budžetu, te njenoj boljoj povezanosti sa sektorom turizma; prerađivačkoj industriji i zanatstvu, posebno u onim granama u kojima postoji komparativna prednost, poput drvoprerade, i daljoj diversifikaciji sektora turizma.

Digitalna, pametna i zelena ekonomija podržana inovativnim rješenjima koja pospješuju proizvodne procese i životne uslove biće strateški cilj ove Vlade. Kako bismo ostvarili pomenuti cilj, sprovedemo brojne aktivnosti koje se odnose na: pružanje snažne i kontinuirane podrške privredi kroz kreiranje i punu implementaciju programa podsticaja konkurentnih rješenja u poslovanju; kreiranje politika koje za cilj imaju diversifikaciju izvoza i stvaranje proizvoda sa dodatom vrijednošću; jačanje saradnje sa regionalnim i međunarodnim partnerima na polju ispunjavanja ciljeva približavanja jedinstvenom tržištu Evropske unije i valorizacije ekonomskih potencijala Crne Gore; uspostavljanje dijaloga sa privatnim sektorom kako bi se razvilo razumijevanje kolektivne ekonomske bezbjednosti; uspostavljanje partnerstava sa brojnim relevantnim partnerima u cilju jačanja ekonomske bezbjednosti, uključujući unaprijeđenje i finalizaciju međunarodnih ekonomskih sporazuma, kao i kreiranje regulatornih pretpostavki za olakšavanje elektronske trgovine koje će imati multiplikativne efekte po ekonomski razvoj Crne Gore.

IZVANREDNO OBRAZOVANJE ZA IZVANREDNU CRNU GORU

Imajući na umu činjenicu da obrazovanje predstavlja temelj svakog društva, naš cilj je da u narednom periodu izgradimo moderan, efikasan i inkluzivan obrazovni sistem.

Vjerujući da je obrazovan pojedinac građanin svijeta i zalog trajnog prosperiteta cjelokupnog društva, a znanje fundamentalna komponenta prevazilaženja socio-ekonomskih nejednakosti, afirmisaćemo napredovanje i usavršavanje nastavnog kadra, uz konstantnu brigu o ekonomskom i socijalnom položaju prosvjetnih radnika, čime ćemo vratiti dostojanstvo ovom pozivu i motivisati najkvalitetnije mlade ljude da se za njega opredijele.

Radićemo na poboljšanju kvaliteta i povećanju dostupnosti predškolskog vaspitanja i obrazovanja, kako u domenu infrastrukture tako i u domenu vaspitno-obrazovnog kadra, kako bismo roditeljima omogućili nesmetane uslove za rad, a djeci adekvatnu njegu i vaspitanje u sigurnom ambijentu.

Na osnovu temeljne analize stanja obrazovnog sistema u Crnoj Gori, a imajući u vidu iskazane stavove prosvjetne javnosti o nedovoljnoj zastupljenosti pojedinih grupa predmeta u osnovnoj školi, dosadašnje rezultate Crne Gore u međunarodnom testiranju PISA, izazove u sprovođenju nacionalnog testiranja, eksternih provjera znanja i eksternih ispita učenika, nedovoljno korišćenje rezultata tih provjera kao i stanje u srednjem obrazovanju, kreiraćemo adekvatan strateški i zakonodavni okvir i sprovesti reforme u ovim oblastima, uvažavajući aktuelne trendove i kretanja na globalnom nivou i ugledajući se na najbolje obrazovne modele poput skandinavskog, a uzimajući u obzir sve specifičnosti crnogorskog obrazovnog sistema i resurse kojima raspolažemo. Nastavni proces sa učenicom u centru, uz korišćenje digitalnih tehnologija u procesu nastave i učenja, treba da bude preovlađujući način rada u obrazovno-vaspitnim ustanovama. Afirmisaćemo učenje stranih jezika, sticanje digitalnih vještina i kompetencija, unaprjeđenje tzv. "mekih vještina", učenje kroz rješavanje problema, cjeloživotno učenje, ali i razvijanje kritičkog mišljenja i empatije. Zalagaćemo se da kvalitetno obrazovanje bude dostupno svima, a posebnu pažnju ćemo posvetiti stvaranju mehanizama za intenzivnije uključivanje djece iz ranjivih grupa, kao i djece sa posebnim obrazovnim potrebama u obrazovni proces. Obezbijedićemo kvalitetniji pristup vannastavnim aktivnostima u okviru školskog kurikuluma sa posebnim akcentom na sport, umjetnost itd.

Prepoznajući temeljnu društvenu ulogu visokog obrazovanja u formiranju budućih generacija na kojima će počivati najveća odgovornost za dalji razvoj Crne Gore, radićemo na daljoj integraciji visokoobrazovnih institucija u evropski prostor visokog obrazovanja kako bi kvalifikacije koje se stiču bile uporedive sa kvalifikacijama drugih zemalja i tako podstakla mobilnost nastavnog osoblja i studenata. Kreiraćemo nova strateška i zakonska rješenja u oblasti visokog obrazovanja uz insistiranje na kvalitetnijoj primjeni Bolonjske deklaracije i usklađivanju sadržaja studijskih programa sa aktuelnim trendovima i kretanjima na globalnom tržištu, ali i usklađivanju modela studija visokog obrazovanja sa potrebama savremenog tržišta rada. Podstićemo akreditaciju novih studijskih programa, posebno onih na engleskom jeziku, kao i programa cjeloživotnog učenja, afirmaciju neformalnog i informalnog obrazovanja, jačanje istraživačke komponente visokoobrazovnog procesa i veću zastupljenost praktične nastave u kurikulumima.

Uvešćemo nove mehanizme za uređenje sistema priznavanja inostranih obrazovnih isprava kako bi ovaj proces bio mnogo brži i efikasniji, posebno imajući na umu sve izraženiju mobilnost zapošljavanja.

Radićemo na kontinuiranom unaprjeđenju kvaliteta obrazovne infrastrukture i realizovati velike infrastrukturne projekte u ovoj oblasti koje podrazumijevaju izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih vrtića, škola i fakulteta, kao i izgradnju adekvatnih pratećih sadržaja koji mogu dodatno unaprijediti kvalitet obrazovnog procesa na svim nivoima.

Borićemo se protiv birokratizacije obrazovanja i sprovesti mjere koje će afirmisati profesionalizaciju, autonomnost i transparentnost svih obrazovnih ustanova kako bismo ostvarili našu viziju, a to je izvanredni obrazovni sistem za izvanrednu Crnu Goru.

NAUKA I INOVACIJE ZA PAMETNU, KONKURENTNU CRNU GORU

U savremenom dobu, opterećenom brojnim globalnim izazovima, ne iznenađuje činjenica da nauka i inovacije postaju centralna tema, visoko pozicionirana na agendama politika na globalnom nivou, a sve razvijenije države svijeta teže transformaciji svojih inovacionih ekosistema, kako bi spremno ispratile nepredvidivu dinamiku promjena. U tom kontekstu, manje države poput Crne Gore, imaju istorijsku šansu da se mnogo brže prilagode najnovijim trendovima, postanu povoljno tlo za testiranje novih tehnologija, te pojačanim ulaganjima u istraživanja i inovacije unaprijede svoju poziciju na globalnom tržištu.

Vlada će, stoga, obezbijediti veća ulaganja u nauku, istraživanje i inovacije, približavajući se na taj način potpunoj integraciji u Evropski istraživački prostor (ERA) i pozicionirajući se kao kredibilan partner Evrope u implementaciji Nove agende inovacija. Na tom putu, naše ključno strateško opredjeljenje biće EU inovativni pristup strateškom planiranju u oblasti nauke i inovacija – pametna specijalizacija, gdje ćemo predano raditi na planiranju novog strateškog ciklusa i snažnijem odgovoru na vodeće izazove, te inicijative u okviru Zelene i Digitalne agende.

Unaprijedićemo zakonski i strateški okvir koji se odnosi na naučnoistraživačku djelatnost, kojim ćemo afirmisati istraživačku profesiju, podstaći i osnažiti položaj naučnika, otvoriti nove mogućnosti za podršku razvoju nauke i istraživanja kroz različite programe i projekte, bolje pozicionirati istraživačku infrastrukturu i dodatno osnažiti proces internacionalizacije. Porast učešća u EU Okvirnom programu za istraživanja i inovacije „Horizont Evropa“, u EUREKA programu, te snaženje i širenje saradnje sa različitim EU tijelima i inicijativama, ali i snaženje regionalne saradnje, biće okosnica naših napora u domenu internacionalizacije.

U kontinuitetu ćemo raditi na kreiranju funkcionalnog i održivog ambijenta za razvoj inovacija i njihovu komercijalizaciju na tržištu kroz unapređenje zakonskog okvira koji se odnosi na ovu oblast, ali i sprovođenje mjera koje se odnose na: jačanje ljudskih resursa u inovacijama, unapređenje statusa inovacionih infrastruktura – u prvom redu Inovaciono-preduzetničkog centra „TehnoPolis“ Nikšić i Naučno-tehnološkog parka Crne Gore u Podgorici, stimulisanje tehnološkog transfera, dalje snaženje uloge i uticaja Fonda za inovacije Crne Gore, te podsticanje osnivanja i razvoja inovativnih kompanija, uz posebnu pažnju usmjerenu na startupove, stimulisanje privatnog sektora za veća ulaganja u istraživanje i razvoj, pri čemu ćemo akcenat staviti na prioritete oblasti utvrđene Strategijom pametne specijalizacije Crne Gore. Zahvaljujući Regionalnom centru za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta, promovisaćemo Crnu Goru kao regionalni hab za edukaciju iz ove veoma važne oblasti.

Na ovaj način afirmisaćemo Crnu Goru kao državu koja svoj rast i razvoj zasniva na nauci i inovacijama, te podstaći transformaciju društva od tradicionalnog ka savremenom, otvorenom za nove, globalne, izazove XXI vijeka.

KULTURA KAO NAČIN ŽIVOTA

Kada je u pitanju kultura, vodićemo se strateškim ciljevima Nacionalnog programa razvoja kulture 2023-2027 i posebnu pažnju ćemo posvetiti usklađivanju institucionalnog i pravno-regulatornog okvira sa EU regulativom u oblasti kulture, ali i kreiranju ambijenta za razvoj kulturnih i kreativnih inicijativa, publike i saradnje.

U kontinuitetu ćemo raditi na unaprjeđenju sistema zaštite i upravljanja kulturnom baštinom i na jačanju mehanizama koji se odnose na zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, kao i njihovu valorizaciju, uz poštovanje principa održivog razvoja.

Podstićemo razvoj sektora kulturnih i kreativnih industrija koji je jedan od najbrže rastućih sektora na globalnom nivou i, kao takav, glavni pokretač ekonomija najrazvijenih zemalja svijeta i koji, pored ekonomskih, donosi i brojne kulturne benefite, podstičući istovremeno održivi i inkluzivni razvoj.

Takođe ćemo raditi na jačanju nezavisne kulturne scene, a podstićemo i aktivnosti koje se odnose na ravnomjerni razvoj kulture u Crnoj Gori, uz poštovanje multietničnosti i multikulturalnosti kao najvećih vrijednosti crnogorskog društva. Radićemo na kontinuiranoj edukaciji zaposlenih u ovoj oblasti i unaprjeđenju statusa umjetnika i kulturnih stvaralaca u društvu.

Jaćaćemo infrastrukturne kapacitete u ovoj oblasti kroz izgradnju novih (Muzej savremene umjetnosti, Prirodnjački muzej) i rekonstrukciju/adaptaciju postojećih objekata, stavljajući poseban fokus na objekte koji se bave muzejskom, arhivskom, bibliotečkom i konzervatorskom djelatnošću, što će omogućiti bolje uslove za obavljanje kulturnih djelatnosti, kao i stvaranje adekvatnih infrastrukturnih uslova za razvoj kreativnih industrija.

Radićemo na povećanju budžeta za kulturu, a intenziviraćemo i realizaciju aktivnosti na polju međunarodne saradnje, obezbjeđujući sredstva za razvoj kulture iz brojnih EU fondova i podržavati predstavljanje vrijedne kulturne baštine i kulturno umjetničkog stvaralaštva Crne Gore u svijetu.

SLOBODNI MEDIJI - OBJEKTIVNO I INFORMISANO DRUŠTVO

Jedan od prioriteta ove Vlade je kreiranje uslova za puno ostvarivanje prava na slobodu medija i slobodu govora, što predstavlja jedan od ključnih faktora demokratije. S tim u vezi, a u skladu sa strateškim ciljevima definisanim Medijskom strategijom 2022-2026, u kontinuitetu ćemo raditi na poboljšanju kvaliteta informisanja građana.

Svjesni značaja tačnog, objektivnog i blagovremenog informisanja, usaglasićemo nacionalni regulatorni okvir u ovoj oblasti sa EU direktivama i unaprijediti ambijent za fer tržišno poslovanje medija, promovovivši transparentnost i medijski pluralizam.

Pružićemo podršku daljoj profesionalizaciji Javnog servisa, podstićemo razvoj istraživačkog novinarstva i predano raditi na stvaranju ambijenta u kojem su mediji slobodni i nezavisni, oslobođeni od političkih, finansijskih ili bilo kakvih drugih uticaja. Posebnu pažnju ćemo posvetiti jačanju samostalnosti i povećanju ingerencija Agencije za elektronske medije.

Svjesni značaja digitalizacije u svim segmentima poslovanja, fokusiraćemo se na proces digitalne transformacije u medijima koji će biti jedan od najznačajnijih strateških ciljeva u ovoj oblasti.

Takođe, radićemo i na unaprjeđenju ekonomsko-socijalnog položaja zaposlenih u medijima i slobodnih novinara/ fotoreportera i kreiranju bezbjednog ambijenta za njihov rad, kroz iniciranje kvalitetnih zakonskih rješenja koja će omogućiti njihovu adekvatnu pravnu zaštitu, između ostalog i kroz pooštavanje kazni za napade na novinare.

Nastavićemo rad na unaprjeđenju medijske pismenosti svih segmenata društva, jačanju medijskog pluralizma i zaštititi kulturne raznolikosti.

Takođe ćemo raditi na jačanju mehanizama zaštite slobode izražavanja na internetu, unaprjeđujući zakonsku regulativu u ovoj oblasti, a iniciraćemo da govor mržnje u Krivičnom zakoniku bude definisan kao posebno krivično djelo.

DIGITALNA CRNA GORA - BUDUĆNOST JE SADA

Modernizacija institucija, jačanje administrativnih kapaciteta zaposlenih u javnoj upravi, transparentnost i efikasnost rada javne uprave biće prioriteta Vlade na putu ka punopravnom članstvu u EU. Glavni cilj biće bolja organizacija javne uprave, unaprjeđenje sistema lokalne samouprave, decentralizacija, razvoj modernog i profesionalnog službeničkog sistema, reforma inspeksijskih službi, digitalizacija i razvoj e-uprave i e-servisa, unaprjeđenje transparentnosti i otvorenosti rada javne uprave. Sprovođenje reforme javne uprave podrazumijeva i normativni okvir usaglašen sa evropskim standardima. Dobra uprava, kvalitetne javne usluge, profesionalni službenici i zadovoljni građani i privredni subjekti su jedan od najvažnijih prioriteta rada 44. Vlade.

Kroz postojeći strateški okvir za jačanje saradnje države i NVO sektora nastavićemo da osnažujemo dijalog sa civilnim sektorom. Na taj način pružićemo smjernice i osigurati dugoročno, strateško i kvalitetno partnerstvo između države i organizacija civilnog društva što će pomoći u zajedničkom kreiranju usluga za sve građane i građanke Crne Gore.

Digitalna transformacija će biti jedan od najvažnijih prioriteta Vlade u 44. mandatu. Fokus će biti na implementaciji digitalne uprave po mjeri građana, zasnovanoj na bezbjednoj infrastrukturi i ključnim sistemima za bržu i lakšu upotrebu elektronskih usluga.

Radićemo na smanjenju birokratije, optimizaciji i pojednostavljenju procedura uz pažljivu analizu potreba poslovne zajednice, a sve u cilju daljeg razvoja digitalne ekonomije, ali i jačanja ekonomskog rasta.

Ova Vlada će biti fokusirana na projekte digitalne transformacije u cilju izgradnje otvorenije i efikasnije elektronske uprave kroz uspostavljanje novog jedinstvenog portala za sve usluge javne uprave. Digitalizovaćemo proces poslovanja kroz uvođenje modela „administracije bez papira“ baziranom na upotrebi elektronskog dokumenta, usluge preporučene dostave, kao i ostalih elektronskih usluga povjerenja. Digitalizacijom usluga aktivno ćemo raditi na obezbjeđivanju svih neophodnih preduslova za uspostavljanje funkcionalnog digitalnog sistema.

Uspostavićemo koncept Digitalne Vlade implementacijom novog softverskog rješenja za elektronsko upravljanje dokumentima unutar i između organa državne uprave, stvarajući ambijent za efikasniju i transparentniju Vladu. Kroz implementaciju regionalnih i međunarodnih sporazuma osnažićemo saradnju i omogućiti razmjenu elektronskih dokumenata sa zemljama regiona.

Posebnu pažnju ćemo usmjeriti na unaprjeđenje kapaciteta i sposobnosti za digitalnu transformaciju Crne Gore i podizanje svijesti crnogorskog društva o značaju i benefitima procesa digitalizacije. Izgradićemo modernu informacionu komunikacionu infrastrukturu koja će omogućiti pouzdano pružanje digitalnih servisa i usluga javne uprave i lokalnih samouprava našim građanima i privredi, transformaciju poslovanja u digitalnom okruženju, izgradnjom dva državna Data centra, jedinstvenog kompleksa koji će funkcionisati u skladu sa svim međunarodnim standardima koji se odnose na data centre, informacionu i sajber bezbjednost.

Kako bi se digitalizacija što efikasnije i bezbjednije sprovela Vlada će formirati dvije agencije: Agenciju za informaciono komunikacionu infrastrukturu i digitalizaciju i Agenciju za sajber bezbjednost.

Uloga Agencije za informaciono komunikacionu infrastrukturu i digitalizaciju je da poveže na jednom mjestu informaciono komunikacione stručnjake i tehnološke resurse kako bi implementacija digitalizacije bila što efikasnija, a sva ministarstva i uprave u nadležnosti vlade imala jedan kanal za sprovođenje zahtjeva.

Takođe, u saradnji sa relevantnim institucijama, pokrenućemo osnivanje Nacionalne akademije za javnu upravu koja bi predstavljala centralnu instituciju stručnog usavršavanja u ovoj oblasti.

Crna Gora kao članica NATO-a mora biti pouzdan partner, jednako snažna karika sistema sajber bezbjednosti alijanse i zato će ova Vlada kao imperativ imati uspostavljanje snažnog sistema u tom segmentu. Agencija za sajber bezbjednost će sa Vladinim CIRT-om biti garant bezbjednosti naših građana u sajber prostoru i osigurati bezbjedno okruženje za investiciona ulaganja u našu zemlju i njen dalji razvoj.

ZDRAVI POJEDINAC JE ZALOG ZA BUDUĆNOST

Krajnje je vrijeme da građani Crne Gore konačno dobiju zdravstveni sistem kakav zaslužuju, pa je jedan od ključnih prioriteta 44. Vlade kreiranje modernog i efikasnog zdravstvenog sistema koji će biti dostupan svakom našem građaninu.

Reformom na nivou primarne zdravstvene zaštite putem uvođenja savremenog integrisanog informacionog sistema, veće autonomije medicinskog osoblja, sistema plaćanja po učinku i drugim mjerama, omogućićemo veću pristupačnost i poboljšanje kvaliteta usluga uz holistički pristup pacijentu, njegovo lakše kretanje kroz sistem, kao i smanjenje administrativnog i finansijskog opterećenja.

Predano ćemo raditi na obnavljanju i proširenju postojeće infrastrukture zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori osnažujući time zdravstveni sistem koji će biti spreman da efikasno odgovori potrebama naše populacije. Na tom planu, pored izgradnje prijeko potrebne bolnice po najsavremenijim standardima u Glavnom gradu, poboljšaćemo opremljenost, kapacitete i uslove rada u zdravstvenim ustanovama širom države sa posebnim osvrtnom na obezbjeđivanje najaktuelnijih medicinskih procedura te kvalitetne gerijatrijske, palijativne i sveukupne zdravstvene njege.

Unaprjeđenje javnog zdravstva u Crnoj Gori biće još jedan prioritet ovog resora realizovan adekvatnom analizom zdravstvenog stanja stanovništva, valjanim definisanjem javnozdravstvenih prioriteta i kreiranjem ciljanih preventivnih programa.

Poboljšanje stanja u oblasti farmacije ostvarićemo mjerama racionalizacije i intezivnije kontrole potrošnje, ažurnim revidiranjem liste i uspostavljanjem robne rezerve lijekova. Kreiranjem povoljnog ambijenta za nabavku i distribuciju medicinskih sredstava značajno ćemo redukovati mogućnost povremenih nestašica lijekova uz njihovu olakšanu kako fizičku, tako i finansijsku dostupnost.

Jedan od ciljeva 44. Vlade je da Crna Gora koristeći svoje prirodne i ljudske resurse izgradi imidž posebne destinacije zdravstvenog turizma u kojem će se na bazi inovativnosti i kompetitivnosti kreirati posebne usluge. Crna Gora sa svojom geografskom pozicijom, brojnim prirodnim turističkim atrakcijama, bogatom kulturnom baštinom i razvijenom ponudom u segmentu rehabilitacije, stomatologije, estetske hirurgije i drugih grana medicine, posjeduje sve uslove da postane međunarodno prepoznatljiva destinacija zdravstvenog turizma.

Socioekonomski status, usavršavanje kao i bezbjednost zdravstvenih radnika biće u fokusu ovog resornog ministarstva 44. Vlade Crne Gore. Adekvatno mapiranje deficitarnog kadra uz redovnu i pravičnu dodjelu svih oblika usavršavanja, opredjeljivanje finansijskih sredstava za kontinuiranu edukaciju kao i intezivnije uspostavljanje bilateralne saradnje sa renomiranim medicinskim centrima u Evropi i svijetu učiniće naš zdravstveni sistem usklađenijim sa sistemima u zemljama članicama EU što zapravo predstavlja suštinu djelovanja Ministarstva zdravlja.

SOLIDARNO DRUŠTVO ZA DOSTOJANSTVEN ŽIVOT

Kada su u pitanju politike koje se odnose na zaštitu prava građana, Vlada će akcenat staviti na: poboljšanje, dostupnost i kvalitet socijalne i zdravstvene zaštite i obrazovanja za svu djecu, kao i sprječavanje svih oblika nasilja nad djecom uvođenje posebnih mjera zaštite djece od vršnjačkog i svih ostalih oblika nasilja; jačanje i razvijanje servisa i usluga socijalne i zdravstvene zaštite, u cilju što kvalitetnije deinstitutionalizacije, kroz usluge hraniteljstva i male kućne zajednice; otvaranje skloništa za žrtve prosjačenja i žrtve trgovine ljudima, čije su žrtve u velikom dijelu i djeca, reviziju svih hraniteljstava, kako bi se mogućnost bilo kakve zloupotrebe spriječila, kao i izgradnju „Kuće solidarnosti“ za roditelje djece oboljele od karcinoma i drugih teških bolesti, iz ostalih krajeva Crne Gore, a koje zahtijeva dugotrajno liječenje u KBCG.

Cilj Vlade je unaprjeđenje i uvođenje novih usluga za odrasla i stara lica u međuresorskoj saradnji kako bi starost svih naših građana bila što ugodnija, na način što će minimalna penzija biti dovoljna za dostojan život. Pristupićemo reformi PIO sistema.

Fokusiraćemo se na razvijanje integrisanih socijalnih usluga, njihovu zastupljenost, kao i razvijanje pristupa za podršku odraslim i starim licima, odraslim i starim licima sa invaliditetom, kao i licima kojima je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Takođe, radićemo na nadogradnji, održivosti i održavanju socijalnog kartona (ISSS). Uvešćemo kraće radno vrijeme, kako bi svaki naš građanin imao više vremena za porodicu i prijatelje.

Bavićemo se efektivno suzbijanjem svih oblika diskriminacije i stvaranjem uslova za uživanje jednakih prava u svim oblastima života licima s invaliditetom. Donijećemo zakon o jedinstvenom vještačenju invaliditeta. Uspostavljanjem novog sistema, lica sa invaliditetom će pravednije i lakše ostvarivati svoja prava.

Imajući na umu činjenicu da su najčešće žrtve porodičnog i rodno zasnovanog nasilja: žene, djeca, djevojke i žene OSI, LGBT, Romkinje i Egipćanke, kao i žene iz ruralnih područja, preduzećemo sve potrebne mjere kako bi se svim žrtvama omogućio pristup specijalizovanim uslugama. Organizovaćemo dodatne edukacije koje se odnose na borbu protiv svih oblika diskriminacije i nasilja.

Radićemo na jačanju saradnje i povjerenja nevladinog sektora, posebno u oblasti kreiranja zakonskih okvira socijalne politike i socijalnog rada uzimajući u obzir da je zajednički cilj jačanje i unaprjeđenje pružanja svih vidova usluga krajnjem korisniku.

Veliku pažnju ćemo posvetiti uvođenju novih softverskih sistema u svim institucijama sistema u oblasti rada, penzijskog invalidskog osiguranja, socijalne i dječje zaštite i njihovo uvezivanje sa ostalim državnim organima, a intenzivno ćemo raditi i na procesu digitalizacije svih usluga u ovoj oblasti.

CRNA GORA - DRAGULJ EVROPE

Imajući na umu činjenicu da turizam predstavlja jedan od ključnih temelja privrednog razvoja Crne Gore, kao i aktuelne trendove i kretanja na globalnom turističkom tržištu, 44. Vlada je strateški opredijeljena da Crnu Goru u budućnosti razvija kao visokokvalitetnu cjelogodišnju turističku destinaciju sa prepoznatljivim imidžom na tržištu.

Kreiraćemo adekvatan strateški okvir u ovoj oblasti, a razvoj turizma u Crnoj Gori ćemo utemeljiti na strateškom planiranju uz aktivno učešće svih stejkholdera - Vlade, nadležnih ministarstava, Nacionalne turističke organizacije, lokalnih turističkih organizacija, naučno-istraživačkih i kulturnih institucija, turističkih preduzeća, nevladinih organizacija, lokalnog stanovništva itd. Takođe, kreiraćemo i adekvatan zakonodavni okvir koji će biti u potpunosti usklađen sa EU legislativom u ovoj oblasti. Pripremićemo i usvojiti novi Zakon o turističkim organizacijama i inicirati izmjene i dopune Zakona o boravišnoj taksi, a koncipiraćemo i novi model finansiranja Nacionalne turističke organizacije.

Intenzivno ćemo raditi na diversifikaciji turističke ponude i kreiranju novih turističkih proizvoda i usluga, kao i razvijanju onih oblika turizma koji će nam omogućiti ravnomjerniji turistički razvoj i to: zimski, planinski, ruralni, sportski, zdravstveni, avanturistički, medicinski, kulturni i drugi oblici turizma čime bismo riješili neke od ključnih problema sa kojima se kao turistička destinacija suočavamo, a to su prvenstveno neravnomjerna prostorna i vremenska distribucija turističkog prometa i izuzetno izražena sezonalnost turističke ponude.

U saradnji sa kredibilnim investitorima, radićemo na unapređenju kvaliteta infrastrukture koja se prvenstveno odnosi na izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih smještajnih kapaciteta, kao i na unapređenju saobraćajne dostupnosti destinacije.

Sprovešćemo adekvatne mjere u cilju smanjenja „sive“ ekonomije u svim segmentima turizma i raditi na unaprjeđenju pouzdanosti i pravovremenosti statističkih podataka u turizmu.

Osim toga, sprovešćemo sve mjere koje se odnose na zaustavljanje dalje devastacije prirodnih resursa, ali i razvoj turizma u narednom periodu intenzivnije povezati sa razvojem proizvodnje i poljoprivrede.

Digitalizacija poslovanja u turizmu i primjena savremenih tehnologija u turizmu biće jedan od imperativa budućeg rada Vlade, kao i osmišljavanje mnogo efikasnije marketinške strategije Crne Gore kao turističke destinacije, posebno u kada je u pitanju digitalni marketing.

OD TRADICIONALNE DO PAMETNE POLJOPRIVREDE

Ova Vlada će posvetiti veliku pažnju poljoprivredi koja predstavlja jednu od najznačajnijih grana budućeg razvoja Crne Gore, jer ona sa jedne strane može obezbijediti ne samo ekonomske benefite, već i značajno unaprijediti kvalitet života cijele nacije, ali i podstaći ravnomjerniji regionalni razvoj, doprinijeti ublažavanju negativnih demografskih trendova i omogućiti inkluziju velikog broja, posebno ranjivih kategorija društva.

Proces transformacije poljoprivrede od tradicionalne ka pametnoj, kroz primjenu savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji, biće jedan od ključnih prioriteta 44. Vlade.

Uskladićemo zakonsku regulative sa regulativom EU u oblasti ruralnog razvoja, bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike i ribarstva.

Izgradićemo adekvatnu saobraćajnu infrastrukturu, kako bi ruralna područja bila bolje povezana sa gradovima odnosno poljoprivrednici i nosioci seoskog turizma sa tržištem.

Zaštitićemo naše poljoprivredne proizvode i implementirati najsavremenije standarde kontrole kvaliteta kako bi se omogućio njihov plasman na tržište EU. Povezaćemo srednje i velike poljoprivredne proizvođače u kooperative koje bi postale okosnica crnogorske ekonomije i obezbijediti sigurni otkup malim poljoprivrednim gazdinstvima od strane države i plasman zdravih proizvoda školama, studentskim domovima, bolnicama, javnim institucijama, itd., kako bi se istovremeno podsticala poljoprivredna proizvodnja i promovisale domaća, organska proizvodnja i zdrava hrana. Bolje ćemo uvezati poljoprivrednike sa predstavnicima turističke industrije kako bi crnogorski proizvodi bili mnogo više uključeni u ponudu ugostiteljskih objekata u Crnoj Gori.

Implementiraćemo savremene tehnologije koje će omogućiti dodatnu vrijednost kroz podršku odlučivanju, povećanje prinosa, efektivno korišćenje vode, energije, đubriva, preparata za zaštitu bilja; efikasnije poslovanje uz automatizaciju svakodnevnih aktivnosti; nadgledanje procesa u realnom vremenu, itd.

EU podrška u oblasti poljoprivrede kroz IPARD program je potencijal koji do sada nije dovoljno valorizovan, pa će zato jedan od prioriteta ove Vlade biti intenzivnije korišćenje ovih sredstava u cilju stvaranja konkurentnijeg okruženja za razvoj poljoprivrede. Uvezivanjem neophodnih servisa, većom dostupnošću odgovarajućih službi, funkcionalnim kancelarijama za podršku u pripremi i sprovođenju projekata, te objavljivanjem većeg broja poziva za poljoprivrednike tokom godine, stvorićemo neophodne preuslove za punu iskorišćenost dostupne podrške za razvoj poljoprivrede.

Ova Vlada će maksimalno iskoristiti mogućnosti za tri trenutno aktivne i odobrene mjere podrške koje se odnose ulaganja u primarnu poljoprivrednu proizvodnju; ulaganja u prerađivačke kapacitete i distribuciju poljoprivrednih proizvoda; kao i ulaganja u seoski turizam, kroz diverzifikaciju poljoprivrednih gazdinstava i razvoj poslovanja. Kroz aktivno učešće savjetodavnih službi i državnih institucija radićemo na obučavanju samih poljoprivrednika kako bi lakše koristili navedene podsticajne mjere i adekvatno ih pripremili za evropsko tržište. Takođe, radićemo na akreditaciji IPARD mjera koje obuhvataju podršku agro (ekološkim) i klimatskim promjenama, organskoj proizvodnji, kao i realizaciji lokalnih razvojnih strategija u oblasti poljoprivrede, stavljajući akcenat i na podršku razvoju ruralne javne infrastrukture, tehničku pomoć i mjeru podrške koja se odnosi za zasnivanje i zaštitu šume.

Takođe, prioritet nam je i nastavak saradnje sa IFAD-om kroz novi GORA projekat.

ENERGETIKA - NAŠA RAZVOJNA ŠANSA

Svjesni činjenice da energetika predstavlja veliku razvojnu šansu Crne Gore, ova Vlada je definisala dva pravca djelovanja.

Prvi korpus aktivnosti se odnosi na strateško planiranje u ovoj oblasti. Ono što smatramo našom najvećom obavezom prema državi i generacijama koje dolaze jeste kreiranje adekvatnog strateškog okvira u ovoj oblasti kroz donošenje nove Strategije razvoja energetike, koju ćemo bezrezervno slijediti.

S tim u vezi, posebno ističemo da planiramo sprovesti detaljnu analizu i izraditi studiju o maksimalnom nivou solarnih i vjetrogeneratorskih postrojenja koje je moguće izgraditi u Crnoj Gori, bez bojazni da njihova proizvodnja ugrozi stabilnost rada elektroenergetskog sistema Crne Gore.

Započecemo izgradnju jednog kapitalnog energetskeg objekta, a na bazi prethodno sprovedene tehno-ekonomske analize brojnih rješenja koja su već u opticaju ili novih rješenja.

Takođe, radićemo na izgradnji druge dionice podvodnog kabla prema Italiji.

Drugi pravac djelovanja odnosi se na kratkoročno planiranje i nadogradnju (poboljšanje) postojeće energetske infrastrukture.

Radićemo na poboljšanju elektrodistributivne i napojne mrežu Crne Gore kroz izgradnju novih napojnih i distributivnih vodova, napojnih i distributivnih trafostanica kako bi se riješio problem kvalitetnog napajanja potrošača, naročito primorskog regiona, a posebno tokom ljetnjih mjeseci, kao i zimskih turističkih centara Žabljaka i Kolašina. Takođe, imajući u vidu potrebu za valorizacijom turističkog kapaciteta Prokletija, treba započeti jačanje distributivne mreže u tom dijelu Crne Gore.

Napravićemo značajne iskorake u tzv. procesu Upravljanja potrošnjom električne energije. Dakle, cilj je da se domaćinstva, a naročito hotelski kapaciteti uključe u proces upravljanja potrošnjom električne energije, da se potrošačima plaća za svaki kW električne energije od čije potrošnje odustanu u zahtijevanom vremenskom intervalu i da se na taj način uspije pribaviti dovoljna količina raspoložive energije u uslovima kada su zahtjevi konzuma maksimalni.

Izgradićemo nove prenosne kapaciteta visokog i vrlo visokog napona. Ovu aktivnost vidimo kao važnu mogućnost ne samo za poboljšanje pouzdanosti napajanja potrošača u Crnoj Gori, nego i za ekonomsku dobit kroz izdavanje, tj. davanje pod zakup naših prenosnih kapaciteta kompanijama (trgovina prekograničnim mrežnim kapacitetima), učesnicima na tržištu električne energije.

Valorizovaćemo energiju sunca i vjetra na mjestu potrošnje kroz stimulaciju izgradnje malih kapaciteta baziranih na obnovljivim izvorima energije, a koji će biti kapaciteta ekvivalentnog potrošnji objekta uz koji se grade.

Podstićemo dekarbonizaciju saobraćaja kroz podsticanje uvođenja električnih automobila.

ZA RAVNOMJERAN I ODRŽIV RAZVOJ

Vlada će se zalagati za dalju afirmaciju Crne Gore, kao prve ustavno deklarisanе ekološke države u svijetu.

Unaprjeđenje infrastrukture i realizacija razvojnih projekata koji će biti u fokusu 44. Vlade, će biti sprovedeni uz primjenu najsavremenijih ekoloških standarda, a prilikom donošenja odluka o pitanjima koja se tiču životne sredine, rukovodićemo se Orhuskom konvencijom. Kroz organizaciju javnih rasprava, sprovodićemo direktne konsultacije sa građanima i stručnom javnošću, u cilju postizanja najkvalitetnijih rješenja.

Spriječićemo dalju devastaciju prostora i raditi na sanaciji prostora koji su izloženi riziku usljed neplanske gradnje. Ubrzaćemo aktivnosti na sanaciji tzv. crnih ekoloških tačaka, adekvatnom politikom ćemo raditi na očuvanju biodiverziteta, zaštiti vodnih resursa, kontroli zagađenja vazduha i obogaćivanju šumskih potencijala Crne Gore. Posvetićemo se sanaciji nelegalnih deponija u crnogorskim opštinama, što je jedan od neophodnih uslova za zatvaranje poglavlja 27 – Zaštita životne sredine. Uvešćemo sisteme za adekvatno upravljanje otpadom u cilju uspostavljanja sistema koji se bazira na selekciji, prevenciji i reciklaži.

Sprovešćemo program stipendiranja studenata ekologije i srodnih oblasti, a u kontinuitetu ćemo raditi na unaprjeđenju znanja, vještina i kompetencija angažovanih u oblasti pripreme predloga propisa iz oblasti ekologije, sistema integralne zaštite životne sredine i održivog korišćenja prirodnih resursa.

Osim održivog, u fokusu 44. Vlade će biti i podsticanje ravnomjernijeg regionalnog razvoja Crne Gore kroz razvoj sjevernog regiona, koji je dugo bio nepravedno izostavljen, a brojne opštine na sjeveru, uprkos izuzetnim potencijalima, spadaju u red nerazvijenih opština i korisnici su egalizacionog fonda. Zato ćemo se posvetiti planiranju i projektovanju saobraćajne i komunalne infrastrukture, kao nužnog preduslova za razvoj sjevera. Uradićemo temeljnu i studioznu analizu prirodnih, ekonomskih i privrednih resursa kojima ovaj region raspolaže, ali i izraditi strategiju upravljanja resursima i njihove adekvatne valorizacije. Fokus ćemo staviti na razvoj turizma, industrijske proizvodnje poljoprivrede i stočarstva kao ključnih grana na kojima treba da se temelji razvoj sjevernog regiona, a koji u budućnosti može da postane okosnica privrednog razvoja Crne Gore.

SAOBRAĆAJ I POMORSTVO ZA POVEZANIJU CRNU GORU

Strateški cilj Vlade u ovom resoru jeste značajno unaprjeđenje kvaliteta saobraćajne infrastrukture koje, osim ekonomskih, može donijeti i druge benefite, posebno s aspekta smanjenja zagađenja životne sredine, podizanja nivoa bezbjednosti saobraćaja, unaprjeđenje kvaliteta života naših građana.

U potpunosti ćemo usaglasiti regulatorni okvir sektora saobraćaja sa pravnom tekovinom EU u cilju što efikasnijeg i bržeg procesa evropskih integracija.

Vlada će voditi politiku razvoja saobraćajne infrastrukture, kako putne i željezničke, tako i pomorske i vazdušne. Nastavićemo izgradnju autoputeva koji će Crnu Goru povezivati sa ključnim evropskim koridorima i integrisati je u Transevropsku putnu mrežu, a na taj način omogućiti i bolje povezivanje turističkih centara na sjeveru i jugu Crne Gore sa centralnim dijelom zemlje.

Značajno ćemo modernizovati željezničku infrastrukturu koja je svuda u svijetu sa aspekta zaštite životne sredine, bezbjednosti i ekonomičnosti, najpoželjniji vid prevoza roba i putnika, kako bi je učinili atraktivnom za sve vrste prevoza sa akcentom na intermodalnost.

Razvojem lučke infrastrukture i mehanizacije za pretovar rasutih i generalnih tereta, proširenjem putničkog terminala i povećanjem dubine u zoni vezova, sa paralelnim razvojem intermodalnih stanica koje bi povezale željeznicu, drum i luke okrenućemo Crnu Goru međunarodnim pomorskim rutama i trendovima kojima će uplovljavati veliki kruzeri i teretni brodovi. Obnovićemo pomorsku vezu Crne Gore i Italije uspostavljanjem linije RO-RO brodovima i intermodalnim sistemima, a naše pomorce vratiti na vrh bijele liste gdje im je svakako i mjesto. Posvetićemo pažnju i lukama lokalnog karaktera koje poslednjih godina primaju sve veće zahtjeve i čiji razvoj zahtijeva strateško planiranje i ulaganje.

Crnu Goru ćemo učiniti dostupnijom avio destinacijom razvojem aerodroma šireći i modernizujući kapacitete na aerodromima u Podgorici i Tivtu, privlačenjem avio kompanija boljom ponudom i fiskalnom politikom, što je od neprocjenjivog značaja za budući razvoj Crne Gore.

Bezbjednost saobraćaja podići ćemo na mnogo veći nivo uvođenjem funkcionalnih ITS sistema u saobraćaju, edukacijom i ulaganjem u preventivne sisteme bezbjednosti saobraćaja.

OČUVANJE DRŽAVNIH RESURSA JE NAŠA OBAVEZA PREMA BUDUĆIM GENERACIJAMA

U cilju podsticanja efektivnosti u postupanju institucija, implementaciji normativnog okvira i dostizanja većeg stepena efikasnosti i ekonomičnosti u valorizaciji resursa, bez obzira da li se isti nalaze u državnom ili vlasništvu privatnih lica, politika 44. Vlade Crne Gore i sa ovim ciljem, biće formiranje Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine. Po prvi put, politika rukovođenja resursima u vlasništvu države biće skoncentrisana na jednom mjestu.

Što se tiče prostornog planiranja i urbanizma, jedan od prioriteta 44. Vlade je sređivanje nagomilanog višedecenijskog haosa u ovoj oblasti, koja je, može se slobodno reći, u izuzetno zabrinjavajućem stanju, a što je prouzrokovano najvećim dijelom nesavjesnim odnosom nadležnih institucija, što se ogleda u konkretnom kroz: nepostojanje planskih dokumenata, neefikasnost i politizaciju institucija, nekompetentnost, samovoljnost i selektivnost u postupanju i veliki broj pritužbi, žalbi i pokrenutih sudskih postupaka. Svemu navedenom se mora stati na kraj.

Planiranje, pravilno zasnovano na stručnim i strukovnim mišljenjima, kroz inkluzivne procedure treba da da odgovor na sve definisane probleme. Na taj način stvorice se pretpostavke za razvoj saobraćajne i energetske infrastrukture, dalji razvoj turizma kao strateške privredne grane i jačanje sektora građevinarstva.

Naše mjere biće fokusirane na izmjene Zakona, donošenju krovnog planskog dokumenta, najkasnije u roku od godinu dana i prateće detaljne urbanističke planove.

Želimo da odvojimo budući razvoj i izgled Crne Gore, namjenu prostora i ono što ostavljamo budućim generacijama, od dnevne politike, mišljenja pojedinaca i partijskih interesa. Na tom zadatku vodićemo se uvažavajući dva najvažnija elementa, hitnost i visok kvalitet u prostorno planskoj dokumentaciji, koji će usmjeriti razvoj teritorije Crne Gore i biti osnov za razvoj turizma i privlačenje održivih investicija, zaustavljanje odlaska postojećih i dovođenje novih investitora, što će dalje dovesti do otvaranja novih radnih mjesta i poboljšanja ekonomskog razvoja zemlje.

Jedan od prioritetnih pravaca djelovanja ove Vlade je i izmjena zakonskih i podzakonskih akata kojima se reguliše oblast državne imovine, popis imovine i uspostavljanje registra državne imovine, kako bismo po prvi put raspolagali pouzdanim, preciznim i tačnim podacima o resursima kojima raspolažemo, njihovoj vrijednosti i namjeni. Dodatno, digitalizacijom pomenutih podataka omogućićemo građanima da imaju uvid u registar, a samim tim i da imaju i kontrolnu i korektivnu funkciju kada je u pitanju upravljanju državnim resursima. Na ovaj način stvorice se pretpostavke za valorizaciju iste, privlačenje strateških partnera, zajednički razvoj kao pretpostavku bržeg i snažnijeg privrednog razvoja Crne Gore.

Dostupnost podataka građanima, privrednim subjektima, investitorima, ali i svim zainteresovanim licima, treba da se ostvaruje u mjestu prebivališta, bez obzira gdje se nepokretnost nalazila. Ovo je pretpostavka za državu u servisu njenih građana, privrednika i partnera. Dodatno, u sklopu institucionalne reforme, biće profesionalizovane regionalne komisije za povraćaj i obeštećenje u Glavnom gradu Podgorica, opštinama Bar i Bijelo Polje i predstavljace jednu od organizacionih jedinica u sklopu ovog Ministarstva. Cilj reforme jeste ograničiti period u postupanju i rješavanju predmeta po osnovu ostvarivanja prava građana na restituciju, obezbijediti pravičnost, zaštitu interesa građana koji iskazuju svoja prava, ali i države u predmetima u kojima su isti građani pravično obeštećeni.

U fokusu ovog Ministarstva biće i ispunjavanje međunarodnih i preuzetih obaveza i to prije svega kroz izmjene Zakona o svojinsko pravnim odnosima, u dijelu koji se odnosi na sticanje svojine državljana EU na nepokretnostima u svojini Crne Gore, danom ulaska Crne Gore u EU, na koji način bi imali jednak tretman kao državljani Crne Gore, što je jedan od uslova za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 4. Posebna pažnja će se posvetiti borbi protiv korupcije i uključivanju svih zainteresovanih u ovaj proces.

U skladu s izloženim programskim opredjeljenjima a na osnovu člana 103 stav 2 Ustava Crne Gore, predlažem sljedeći sastav Vlade:

- Potpredsjednik Vlade za bezbjednost, unutrašnju politiku, evropske i vanjske poslove - mr Aleksa Bečić
- Potpredsjednik Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju - mr Momo Koprivica
- Potpredsjednik Vlade za rad, obrazovanje, zdravstvo i socijalu - dr Srđan Pavićević
- Potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku i ministar ekonomskog razvoja - Nik Gjeloshaj
- Potpredsjednik Vlade za demografiju i mlade i ministar sporta i mladih - Dragoslav Šćekić
- Ministar vanjskih poslova - dr Filip Ivanović
- Ministar saobraćaja i pomorstva - Filip Radulović
- Ministar prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine - Janko Odović
- Ministarka evropskih poslova - Maida Gorčević
- Ministar finansija - Novica Vuković
- Ministarka prosvjete, nauke i inovacija - prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović
- Ministar pravde - Andrej Milović
- Ministarka rada i socijalnog staranja - Naida Nišić
- Ministar zdravlja - dr Vojislav Šimun
- Ministar energetike i rudarstva - prof. dr Saša Mujović
- Ministar unutrašnjih poslova - Danilo Šaranović
- Ministar odbrane - Dragan Krapović
- Ministar turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera - Vladimir Martinović
- Ministarka kulture i medija - dr Tamara Vujović
- Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Vladimir Joković
- Ministar javne uprave - mr Marash Dukaj
- Ministar ljudskih i manjinskih prava - Fatmir Gjeka